

KULTIVÁTOR

BURÁNY NÁNDOR

Éppen elég gyötrődés, amikor az embernek azt kell végeznie, amihez nincsen kedve, amit rühell csinálni, micsoda szenvedés akkor az, amikor azzal is meg kell kínlódnia, amit pedig szeret, ami után már régóta áhítozik.

— Főzök egy kávét — ajánlja a feleségem.

— Főzzél.

Meggyújtja a gázt, fölteszi a dzsezvát, én addig kitolom a kultivátort a présházból.

Szombat délelőtt, szokatlanul meleg, november eleji napsütés.

Szerencsém van, hogy éppen hétvégére ilyen szép idő lett. Állok a traktor előtt, szép kis szerkezet, öröm nézni, dolgozni vele meg igazi boldogság. Valójában, mikor megvettem, én már akkor boldog voltam. Amolyan terven felüli vásárlás volt, ha nem is ajándék, de meglepetés.

Májusban vettük a gyümölcsöskertet, a gazdája a tavaszon már nem sokat törődött vele, elhanyagolta a gyomirtást, s kezdetben hagytuk mi is, hadd nőjön, viruljon a gaz, látsszon csak minél csúnyábbnak, reménytelenebbnek, ha kiszállnak az adóhivatalból a becslők, legalább értéktelenebbnek találják, kisebb összegre becsülik, kevesebb adót kell fizetnünk. Kedvünkben járt az időjárás, esős volt a tavasz, nőtt a gyom, a kóró, a facsemeték alig látszottak ki belőle.

Megtudtuk aztán, hogy fölöslegesen hanyagoltuk el a földet, a becsüs ki sem szállt a helyszínre; akkor szervezték át a várost, valami határrendezést is indítottak, rutinszerűen intézték el a forgalmiadó-kivetéseket, jóváhagyták az összeget, amit a szerződésbe írtunk, kiszámították, mennyit kell fizetnünk, kitöltötték a csekket, meglepően kevesnek találtak, siettünk kifizetni, hitelesíteni a szerződést, nehogy megmondolják magukat. Olyan nagyon jól jött ez, hogy már-már félttem örülni neki. Éppen az átszervezés miatt sokáig attól tartottam, nehogy az utolsó pillanatban leállítsák az átírásokat, s kútba essen az egész adásvétel. Mikor aztán a bíróságon is hitelesítették a szerződést, s azt mondták, most már végérvényes, akkor sem tudtam elhinni, hogy nekem valami ennyire a várakozáson felül sikerülhet.

Kifizettük a forgalmi adót, s mivel nagyobb összegre számítottunk, több pénzt tettünk félre, megmaradt annyi, hogy ha kölcsönre veszünk egy motoros kultivátort, hát éppen meglesz, amit még hozzá kell adnunk. Gyorsan kiszámítottuk ezt, csábító volt a gondolat, de az elhárítás nem született meg csak úgy, egy csapásra. Mintha előre megéreztem volna, hogy a kistraktor a kapánál is jobban megizzaszt majd engem.

Ha felmerült a traktorvásárlás gondolata, azzal háritottam el, hogy én nem gépekkel akarok dolgozni, én éppenséggel azért vettem a földet, hogy kapálhassak, egész nap ülök, szobában tartózkodom, szükségem van a mozgásra, a fizikai erőfeszítésre, nem kell nekem traktor, kapával is kiirtom én itt a gatz, erősködtem a háromkvadrátnyi gyümölcsökert végében állva. Igaz, magam is egyre inkább hitetlenkedve hallgattam szavaimat, mintha napról napra jobban kételkedtem volna saját állításaimban.

Úgy látszott, a paréj feltartóztathatatlan erővel, kiirthatatlanul indult növének, hiába jártam fel és vagdostam ki a nagyját időről időre, a burjánzó zöld szőnyegben meg sem látszott a kapa nyoma, pedig ezt is újat vettem, a kováccsal megélesíttetem, szakszerűen beékeltettem.

Mondogatták is a szomszédok:

— Kultivátor kell ennek, azzal néhányszor végigjární, s aztán akkor könnyebb lesz tisztán tartani.

Kapáltam én gyerekkoromban eleget az apám mellett, mármost felnőt看 fejfel csak nem adom be a derekam, majd éppen hagyom, hogy három kvadrát föld kifogjon rajtam! Nem olyan fából faragtak engem.

— Rendbe hozom én ezt így is — ellenkeztem a megannyi jó tanáccsal, s üdvözölve a szomszédokat, újra nekiborultam, még bőszebben vágtam a kapát a földbe.

Júniusban melegen sütött a nap, nekivetkőztem, lekerült az ing is, de csak izzadtam, csorgott rólam a verejték, ennek ellenére kitartóan dolgozgattam, szabad időm mind nagyobb részét töltöttem itt fizikai munkával, s élvezettel néztem végig a mögöttem hervadó, száradó nagy, kövér levelű, kivágott sósparéjra.

— Itt a kultivátor — sajnált meg az öreg szomszéd —, fogja és csinálja ezzel.

— Á, hagyja csak! — intettem le, s mint régi földmunkások, a kapanyélre támaszkodva beszélgettünk.

— Jöjjön no! — biztatott egyre.

— Hagyja — makacskodtam, s újra elmondtam neki, hogy én kapálni akarok, ez kell nekem, ezért vettem a földet, könnyű lenne motorral . . .

— Kapálhat maga még aztán, lesz itt mit csinálni a kultivátor után is — adta megfontoltan az újabb tanácsot.

Aztán egy reggel beadtam a derekam. Igaz, én csak egyet fordul-

tam a kistraktossal, utána gyorsan beláttam, hogy ezt nem nekem találták ki, a kapához én sokkal jobban értek, visszaadtam az öregnek az ekeszarvát, de ha már beindította a kultivatort a gyümölcsösömbbe, addig nem állt le, amíg be nem fejezte. Mi tagadás, nem ismertem rá a földemre, mintha kicserélték volna. Utána a fák, a szőlő sorát már gyerekjáték volt megkapálni.

Mikor másnap a feleségem mondta, hogy nincs kreditje, ilyen időkből ez a legnagyobb örültség, s este hallottuk a tévéhíradóban, hogy hamarosan megszigorításokat eszközölnek a hitelrendszerben, nagyobb lesz a kötelező hozzájárulás, kistraktort meg lehet, hogy nem is adnak majd kölcsönre, hát ekkor már szét kellett néznem a mezőgazdasági gépek, a szerszámok lerakataiban, a vaskereskedésekben, hol, milyen kultivatort kínálnak, adják-e kölcsönre, mennyi a hozzájárulás, s általában milyenek a feltételek.

Eddig nem sokat gondolkodtam a kistraktorokról, most több ismerősömtől is tanácsot kértem, nehogy elhamarkodjam a dolgot, hirtelen bevásároljak valami vacakot s aztán bánjam egész életemben. Azt mondták, a Gutbrot lenne a legjobb, a szomszédomnak is ez van, de ez import áru, az utóbbi időben már a konszignáción sem volt, devizáért sem lehetett hozzájutni. Maradt a Honda meg a Goldoni, a japán és az olasz, licenc alapján nálunk is gyártják őket. Az olasz mellett döntöttem, azt tanácsolták, a kötött, hegyi talajnak ez jobban megfelel.

Azóta, az elmúlt három-négy hónapban többször is megbántam már, rengeteget dühöngtem, idegeskedtem miatta, sok bajom volt vele, de lehet, hogy a másikkal is így jártam volna, ezek a kezdeti, bejáródási keservek. Most rendben van, múlt szombaton szépen dolgozott, reggel megint kitoltam a ház elé, megengedtem a benzincsapot, végigmegegyek vele a szőlősorok között, kíváncsi vagyok, már előre izgulok, hogy boldogulok majd vele. Éppen csak lefordítom a műtrágyát. Előbb igyuk meg a kávé. Az izgalom, az idegesség, úgy látszik, itt is elmaradhatatlan. Már a vásárláskor is jócskán volt részem benne.

Július végén, ahogy hazajöttünk a tengerről, egy délután jártuk a várost, a nagyobb vaskereskedéseket, hol, milyen kultivatort találunk. Ekkor futottunk össze régi ismerőseinkkel, feleségem régi osztálytársa és a férje.

— Soha jobbkor!

— No, mit vásároltok?

— Ez most a te szakmád, te döntöd el — fordultam az okleveles agrármérnökhöz.

Szétnéztünk az üzletben, aztán hazamentünk egy kávéra, s megbeszéltük, hogy legjobb lesz a Goldoni, s a motorhoz a kultivátor mellett vegyünk mindjárt egy ekét is. Egy zágrábi cég árulja ezeket, neki jó kapcsolatai vannak az itteni képviselőnkkel, a birtokuk több gépet is vá-

sárolt már ott, menjek nyugodtan, hivatkozzak rá, ne féljek semmitől, biztos, hogy minden rendben lesz.

Az agronómus szakmájába vágó kérdésben adott tanácsot, nem kételkedtem a szavaiban, gondolkodás nélkül elfogadtam az ajánlatát. Ez így kényelmesebb. Mintha a döntéssel járó felelősséget is másra háríthatnánk. Az elhatározás pillanataiban nem sokat törődtem vele, mire kellett nekem az eke, csak akkor lepődtem meg, amikor a kereskedelmi vállalat tisztviselője a számla kitöltése közben sorolta, hogy ehhez kell egy pár súly, egy pár szélesítő, egy pár kerék és még egy tartó, hordozó szerkezet, aminek a nevét sem tudom, és persze maga az eke. Ha tudom, hogy ennyi minden kell, biztos, hogy még idejében lemondok az ekéről, mire észbe kaptam, már késő volt. Szégyelltem volna a tájékozatlanságomat, mit szólnak, hogy nevetnek majd rajtam, ha kiderül, hogy motoros kultivátort, ekét vásárolok, közben fogalmam sincs róla, miből áll az.

Augusztusban vettem a kultivátort, kegyetlenül forró napok voltak, megizzadtam mint a ló a sok szaladgálásban, mire elintéztem a hitelügyeket, kitölteni a formulárokat, aláíratni a kezesekkel, az igazgatókkal, aztán a váltót megvenni, ezt is aláíratni, millióegy alkalom arra, hogy eltévesszen valamit az adminisztrációban járatlan ember, az emiatti félelem, az ezáltal kiváltott átlatlanság, a kapkodás, hogy mindent minél gyorsabban elintézzek, hogy minél kevesebbet maradjak ki emiatt a munkahelyemről; a tisztviselő pontosan elmagyarázza, kinek hol kell aláírnia, milyen adatokat kell feltüntetni, hova, milyen pecsétet kell ütni. Végül a váltónál, éppen a váltónál toltam el a dolgot. Röhej. Hogy ez velem történjen meg!

Minden kész volt már, örömmel vittem és tettem le a papírcsomót a kirendeltség tisztviselője elé, a simára fésült, rövid ujjú ingben levő férfi sorra vette őket, szorongva figyeltem, mikor szól, hogy ez vagy az nincs jól kitöltve, s a végén, a váltónál fölnézett rám a világoskék szemével:

— Ez nem jól van. Mutattam magának — s elmagyarázta, hol, hogyan kell a tanúknak aláírni.

— Tehát akkor vegyek egy új váltót, s aztán megint a tanúk sorban — törölgettem az arcomról a verejtéket, közben már azon törtem a fejem, hogy is tudok a kocsival megfordulni. Telt vonal van a kirendeltség előtt, kockázatos lenne visszafordulni, ha rükcverben kijövök a parkolóról, alighanem el kell mennem egészen a villanyrendőrig, csak ott lehet balra kanyarodni.

— Csak siessen, lehetőleg még ma jöjjön vissza — figyelmeztetett a rövid ujjú fehér ingben a világoskék szemű tisztviselő.

Délelőtt tizenegy múlt, ha mindent el akarok intézni, csakugyan nagyon kell sietnem.

— Tudja, hogy most vannak ezek a megszigorítások — magyarázza

egy fekete hajú, férfias arcú tisztviselő —, új árak is lesznek, tegnap kaptuk a központból a telexet, hogy amit már így eladtunk, az mehet a régi feltételek mellett, de az új áru már... — mintha vigasztalni akarnának, vagy mintha attól tartanának, nehogy meggondoljam magam és elálljak a bonyolult hitelügylet intézésétől. Utóvégre kereskedők, gondolom, minden kitelik tőlük, ez is amolyan fogás a forgalom növelése érdekében.

De nem lehet tudni, napról napra hallhatunk, olvashatunk a fogyasztás korlátozására irányuló intézkedések szükségességéről, nincs kizárva, hogy éppen amikor én akarok kistraktort vásárolni, akkor hoznak egy, az én tervemet is áthúzó rendelkezést.

— Annaira veszik ezt? — kockáztatom meg a kérdést, hihetetlennek tűnik, hogy a nagy gazdasági nehézségek közepette is olyan nagy a kereslet a motoros kultivátorok iránt, hogy külön kormányrendelettel kell korlátozni az eladást.

— Nagyon keresik, nem is gondolja — jött gyorsan a kételyelosztató válasz. Nem érhettem félre: ne sajnáljam az újabb váltót, örüljek, hogy én még a régi feltételek mellett hozzájuthatok a kistraktorhoz.

A légkondicionált helyiségben sem szűnök meg törölgetni arcomról az izzadságot, a hűvös iroda a könnyű nyári ruha előnyét élvező tisztviselő szánakozva néz rám. Valóban szánalmas lehetek, gondolom zavartan, s alig várom, hogy kikerüljek, meneküljek a szemük elől.

Itt most csak az volt a fontos, hogy minél előbb elintézzem a hitelügyeket, nehogy közbejőjön valami, s ne tudjam megvenni a hat lóerős Goldonit, ami kétséget kizáróan a legjobb nálunk most beszerezhető motoros kultivátor.

Megszenvedtem, de mikor dolgoztam vele, mikor boldogan végignéztam a megművelt, porhanyósított táblákon, elfelejtettem a vásárlás körüli bonyodalmak keserveit. Most megengedtem a benzincsapot, mielőtt begyújtom, még szétszórom a műtrágyát a szőlősorok között, s aztán elfordítom, elkeverem a talajjal. Nem nagy munka, amolyan hétvégi mozgásnak éppen megteszi.

Kis, ötkilós zacskókban vettem a műtrágyát, éppen szőlő- és gyümölcsültetvényekre való, szemcsézett, s megfelelő arányban tartalmaz foszfort, káliumot, nitrogént meg más tápanyagot. Olvastam, hogy ezek egy része nehezen oldódik, sok időbe telik, mire lekerül a gyökérzethez, ezért kell már ősszel leszántani; nem akarok szégyenben maradni, azt szeretném, hogy tavaszra szépen fejlődjenek a hajtások, hát minden munkát előírászerűen, lelkiismeretesen elvégzek.

Mondják ugyan, hogy legjobb lenne az istállótrágya, a szomszédom, az öreg a télen hozatott két teherkocsival, mesélte, hogy nagy nylonra rakta, úgy húzta, szállította le az útról a havon a hegyaljai szőlők végéhez, mutatta is az ősszel, nézzem meg, micsoda bő a termés, s milyen szépen kifejlődtek a fürtök, rá akart beszélni, vegyek én is istállótrá-

gyát, de ebbe már nem mentem bele, méregdrága, és a szállítás is rengetegbe kerül, messziről, harminc kilométerről kellene hordani. Így maradtam a műtrágya mellett, jó lesz ez, fontos, hogy szórjak eleget és jól bedolgozzam a talajba, gondolom, és kiviszek három nylonzacskóval, felszakítom a végüket, és egyenletesen elhintem a már jócskán lehullott levelek közé.

Kicsit félek, akárhányszor előveszem, dolgozni akarok vele, mostanában elfog valami szorongással vegyes kíváncsiság, hogy ugyan most sikerül-e. Mielőtt először begyűjtöttem volna, gondosan elolvastam az utasításokat: tanulmányoztam az indítószervezetet, a váltót, az olajozást, az üzemanyag-adagolást, minden olyan alkatrészt, műveletet előre meg akartam ismerni, amiről gondoltam, hogy használat közben esetleg majd bajom lehet vele. Az első alkalommal jelen volt Milan, az autószerelő szomszédom is — megállapítottuk, hogy a motor kifogástalanul működik, nem lesz vele gondom, adjak csak gázt neki, és hadd menjen. Ennek mindannyian nagyon örültünk, különösen a fiam, aki roppant élvezettel dolgozott vele.

Hanem mikor másodsor, vagyis a következő vikenden megint begyűjtöttem, talán öt percig sem élveztem a munkájában. Az almafák közét porhanyósítottam, mikor a lejtő aljához érve, a fordulónál köhintett egyet-kettőt, s bedöglött. Ilyesmi előfordulhat, gondoltam, azzal mentem az indítószinőrért, nem is vártam, hogy kihűljön a motor, fölcsvartam a zsinórt, meghúztam, prüszkölt, prüszkölt, de nem indított, aztán fölcsvartam újra, s még ötször vagy hatszor. Csupa sikertelen próbálkozás. Gyanakvóan nézegettem.

— Mi az, nem gyűjt? — szólt le a ház elől a feleségem.

— Nem, nem akar — téptem le egy méregzöld almalevelet.

Letöröltem homlokomról a szemembe csurgó verejtéket, nekifogtam, csavartam a zsinórt, megrántottam, másodszeri-harmadszeri próbálkozás után sikerült, erősen felzúgott a motor, mintha teljes gázt kapott volna, megugrott, alig tudtam elkapni a kormányt, persze, miután bedöglött, elfelejtettem kidobni a sebességből.

Másfél sort csináltam meg vele, mikor újra kialudt. Ez már nem tetszett, de utána sikerült könnyen begyűjtanom. Csakhogy alig ment két-három lépést, megállt. Mint a kötődő ló. Augusztus, ebéd utáni hőség, marta szemem az izzadság, nem győztem törölgetni a homlokom, igazi napozás, egy fürdőnadrág volt rajtam, lábamon egy régi, rossz cipő, fő az egészség, azért vettem, szoktam mondogatni magamban, ez a föld azt a célt szolgálja. Most ennek a gondolatnak a jegyében hagytam abba a kultiválást, felmentem a házhoz, a cseresznyefa hűvösében kinyitottam egy nyugágyat, magamhoz vettem a tranzistorost, lefeküdtem, hogy meghallgatom a háromórai híreket. Ha így délután kinn vagyok, ezt sosem mulasztom el. Mint igazi mezőgazdasági termelő, mindig megvárom az időjárásjelentést. A vödörben hűltek a sörösuvegek.

Szokásomtól eltérően most nem vártam végig a híreket, kikapcsoltam a rádiót, türelmetlenül félrelöktem. Pihentem egyet, lehültem kicsit, áltattam magam, s nyugtalan léptekkel mentem vissza a kultivátorhoz.

Csavartam, csavartam, aztán meg-meghúztam a zsinórt, de a motor jelét sem adta, hogy majd indulni akar.

Belefáradtam a rángatásba, egyre inkább úgy éreztem, hogy kifogott rajtam, hiába erőlködöm, nem fogom tudni begyújtani. Leguggoltam, közelebről vizsgálgattam, aztán két lépést hátráltam, úgy figyeltem, hátha észreveszek rajta valami rendellenességet, hibát, amit esetleg magam is kijavíthatok. Megpróbáltam visszaemlékezni az utasításra, aztán fölmentem, újra átnéztem, nincs-e benne a mostani esetre való utalás. Közben meg-meghúztam a sörösüveget.

— Mi van, szomszéd? — kérdezte a közben megérkezett autószerelő szomszédom.

— Nem tudom, valami nincs rendben.

— A gyújtás vagy mi? — jött közelebb.

— Kezdetben gyújtott, csak aztán be-bedöglött, most meg már gyújtani sem akar — mondtam kedvetlenül, fáradtan.

— Benzin van benne?

— Van.

— Milan, nézd már meg, mi van vele — kelt föl a nyugágyról, s jött ki a hűvösből a feleségem is.

Idegésített, mint mindig, ha beleavatkozott a dologba.

— Azt mondd, megy, s aztán kialszik. Előtte semmit nem vettél észre...

— Semmit. Szépen dolgozik, s egyszer csak...

— Add csak a zsinórt, hadd látom...

Föltekerte, meghúzta, pöfögött egyet-kettőt, de nem indított. Menynyit vacakoltam a radiátorral, kellett még ez is?

— Hm — egyenesedett föl, úgy nézte, amolyan mindent átfogó tekintettel. — Garancia alatt van, ugye?

— Persze.

— Akkor ne piszkáljuk. Menj, jelentsd be nekik, legjobb lesz, ha ők nézik meg. Nem lehet nagy baja ennek, gondolom, a karburátor nincs jól beállítva, azon kell csak igazítani. — Megfontoltan beszélt, s újabb cigarettára gyújtott.

— Jó, majd hétfőn föl hívom őket. Mikor a lerakatban átvettem, akkor mondták, hogy van egy jó mesterük, ha baj lesz, csak jelentsem, az kiszáll a helyszínre és megjavítja. Legjobb lesz rögtön szólni, állítsák be már kezdetben rendesen, ne kelljen itt örökké kínlódnom vele.

Milannal aztán szétnéztünk a gyümölcsfák közt, majd leültünk az asztalhoz, megittunk egy-egy sört.

— Nagy baja lehet? — kérdezte aggódón a feleségem.

— Nem. Csak be kell állítani.

— Nincs ott valami ismerősöd?

— Hagyd már, ugyan! — mérgelődtem a feleségem újabb közbeszólása miatt. — Minden el lesz intézve.

— Lehetne valamit? — kérdezte tovább ügyet sem vetve leintő szavaimra.

— Mondtam már, ne légy unalmas — emeltem föl szigorúan a hangom. — Megvan rá a garancia, felhívom a szervizt, van egy jó mesterük, semmi az egész! — mondtam fölényesen, felháborodva, azzal elfordultam tőle, jelezve, hogy nem vagyok hajlandó tovább vitatkozni vele.

— Persze, nem kell idegeskedni — nyugtatott bennünket Milan. — Mondom, megnézném én is, de jobb, ha nekik szóltok, a műszerekkel egykettőre beállítják, nem lehet nagyobb baja.

Ezt én is biztosra vettem, nem izgultam különösebben, még jó is lesz, gondoltam, ha már most átnézi és beállítja egy jó szerelő. A szomszédom nemsokára hazament, én megvártam, amíg hűvösödni nem kezdett, akkor lementem, hogy a lejtő aljáról föltoljam s helyére tegyem a beteg masinát.

Lentről nem könnyű tolni fölfelé, gondoltam, megpróbálom még egyszer begyújtani; előtte szemügyre vettem, hátha észreveszek valami rendellenességet, amit magam is elháríthatok. A karburátor alján két amolyan rézcsavarfej, csurog róluk, belőlük a benzin vagy az olaj vagy nem tudom, micsoda. Ennek nyilván nem így kell lennie, állapítom meg, sajnálom, hogy a szomszédom már hazament, ő többet tudna erről. Megnézem a használati utasítást, rajzok, számozás, magyarázat, a rézcsavarfej — hallottam már ezt a dűzni — a dűzni. Megszorítom csak úgy, az ujjammal, aztán ronggyal szárazra törölöm, de nem telik el egy perc sem, látom tovább csöpög. Az ujjaimmal már nem bírom jobban szorítani, hozom a kulcsot, azzal fogom meg, s húzok egyet rajta; túl könnyen megy, a pillanat töredéke is elég, hogy megérezzem, valami baj történt, megint eltoltam a dolgot, de nagyon. Ehetem magam, minden okom megvan rá. Eltörtem, beletörtem a dűznit. Már ki is esett a rézfej és a csavar egy rövid része. Az ujjaim közé fogom, a szememhez emelem, forgatom, nézegetem a törött alkatrészt, mit tettem?, előnt a forróság, szombat délután, úristen, most mihez kezdek?, elintéztem a hétfégi pihenőmet, igazi kikapcsolódás, éppen ez hiányzott nekem még, egy a gyümölcsöskert!, de honnan gondolhattam, hogy ezzel a traktossal is így járok, a szomszédomnak már négy-öt éve megvan, s nincs vele semmi baja, én meg az újjal sem tudok boldogulni; legjobb lesz gyorsan betolni a helyére, mielőtt a feleségem észreveszi ezt az újabb bajt, mit kapnék tőle ezért is!, üvöltöni tudnék kínomban, amíg erőlködök, kapaszkodok fölfelé a bedöglött nehéz masinával. S még másnap, a társaság, a hússütés!

Alig tudtam kivárni a hétfőt, türelmetlenségemben már kora reggel

hívtam a zágrábi cég kirendeltségét, előbb már számtalan változatban kigondoltam, mit is mondok, hogy adom be nekik, mi történt a karburátorral, hogyan tört el a dűzni, elképzelttem a válaszukat, tudtam, mit fogok majd erre is mondani, valóságos párbeszédet folytattam le magamban, hogy a legkedvezőtlenebb reagálásuk se érjen váratlanul, de kész voltam arra is, hogy ha szükség lesz rá, akár mindjárt a telefonbeszélgetés után kocsiba ülök és kiviszem a szerelőt; úgy számítottam, legfeljebb egy-másfél órát kell távol maradnom a munkahelyemtől.

Az első hívásra egy ismeretlen hangú tisztviselő nő vette föl a kagylót, azt mondta, a keresett referens még nem jött be, hívjam majd később. Jó, majd negyedóra múlva, gondoltam, s amíg vártam, százegyszer megnéztem az órát, lassan múlt az idő, közben egyre sötétebbnek láttam a helyzetemet, mindinkább féltem, hogy nem ismerik el majd, hogy a dűznytörés gyári hiba miatt következett be, hogy majd nekem kell megfizetni, s örülhetek, ha a beletört darabot egyáltalán ki lehet venni, s nem kell kicserélni az egész karburátort, mert az biztosan komoly összegbe kerül.

Egyre több talány, egyre kínosabban marnak belém, hiába is erőlködnék, nem tudok a munkára összpontosítani.

Ez a legszörnyűbb, a bizonytalanság. Ha nekem kell is fizetni, csak tudjam már, hányadán állok. Újra felemeltem a kagylót, tárcsáztam. Megint az előző hang jelentkezett, a keresett referens már itt volt, de gyorsan el kellett mennie, mondjam csak neki, mit akarok tőle. Előadtam a problémáimat. Hát ezt legjobb lesz vele megbeszélni, hívjam kicsit később, talán nemsokára visszajön, nyugtatott volna, fogalma sem tehetett róla, hogy nekem milyen sürgősen tudnom kellene, mi lesz a kultivátorommal; de nem mondhattam el neki, hogy az éjjel emiatt nem tudtam lehunyni a szemem, hogy majd szét hasad a fájdalomtól a fejem, a gyomrom meg kemény, mint a kő, mert tegnap erőlködve tömtem magamba az ebédet, nagy társaságot hívtunk ki a gyümölcsösbe, meggyfagyókéren sütöttük a karajt, amolyan igazi vidám piknik volt ez, szép szeptemberi vasárnap, jól érezték magukat a vendégek, csak én őrlődtem kételyek között, s még vigyáznom kellett, ne áruljam el magam, nehogy megtudják, rettenetes ügyetlenségemben micsoda nagy kárt tettem a kultivátorban. Nem is érdeklődtek felőle, csak a gyerekek kértek egyszer, hogy gyűjtsuk be, szeretnék volna kipróbálni, de mondtam nekik, hogy meghibásodott, majd egy más alkalommal; én egész idő alatt erre, a reggeli beszélgetésre gondoltam, vártam is meg fáztam is tőle, sokat hallottam a szervizes mesterek ügyeskedéseiről, ösztönösen éreztem, hogy előttem áll egy nagyon kínos ügy, amit senki sem intéz el helyettem, akárhogy szűkülök is, magamnak kell a végére járnom, mégpedig lehetőleg a legrövidebb időn belül.

A tisztviselő nőnek ezt nem magyarázhattam el, nem is érdekelte volna, nyilván neki is megvannak a maga problémái, s nem az az egyetlen

mai feladata, hogy az én keserveimet meghallgassa. Letettem hát a kagylót, s egyre erősödött bennem az érzés, hogy ez a dolog nem megy majd olyan könnyen, ahogy kezdetben gondoltam, már arra is gyanakodtam, hogy az illető referens is az irodában van, csak letagadják, ez a jól bevált taktikájuk.

Még jó, hogy amióta volt az az ügyem, s leváltottak, önálló referensként dolgozok, nem kell minden percemről beszámolni, pici irodám van, egyedül ülök benne, s ha nem is minden lelkifurdalás nélkül, de most is kimehettem, hogy személyesen keressem fel a zágrábi kirendeltséget. Nem ugrottam éppen, féltem, hogy hiába megyek, s dolgavégzetlenül fogok visszatérni, nehézkesen tápáskodtam föl az íróasztalomtól, mintha az egész traktor, az öntöttvas több mázsányi súlya nyomná a vállam.

Mire végighajtottam a sugárúton s a kirendeltség földszintes, csupa kirakat épülete elé értem, sötét felhők gubancolódtak a város fölé, s olyan irgalmatlan zápor zúdult rám, hogy amíg a kocsitól a bejáratig szaladtam, az alig tíz-húsz méteren szinte bőrig áztam. Sietnem kellett, nem várhattam meg, amíg eláll az eső. Kilenckor kezdődik a munkás-tanács ülése.

Jelić, a keresett referens — reggel a számlán kibetűztem a nevét — megszokott helyén ült, hárman voltak az irodában, mikor megjelentem az ajtóban, mintha nem is sejtette volna, hogy őt keresem, mozdulatlan arca legalábbis nem árult el semmit, csak mikor hozzáléptem s emlékeztettem, hogy pár héttel ezelőtt itt vettem a motoros kultivátort, akkor bólogatott, hogy igen, tudja, miután aztán előadtam neki, micsoda nagy bajba jutottam, nem jött zavarba, számtalanszor hallhatott már hasonló panaszt, rutinszerűen kezelte az ügyet.

— Hol van most a traktor?

— Fönn a gyümölcsösben.

— S az merre?

— Itt Kamenica után, Beočin felé. Egészen közel — magyaráztam volna, mint aki abban reménykedik, hogy ha most meggyőző lesz, megoldódik minden problémája.

Nem hagyta, hogy sokáig tévhitben éljek.

— Akkor legjobb lesz — mondta, miközben bele-belenézett az előtte sorakozó számlákba, iratokba, talán tudtomra akarta adni, hogy egy nagyon fontos és sürgős munkáját szakította félbe miattam —, legjobb lesz, ha elviszi Ürögre, az ottani szervizben van egy mester, a Dragant keresse, ő biztos, hogy jól meg fogja csinálni.

— Hogy... hogy vigyem... — dadogtam meglepetésemben. — Hát azt mondták, van egy mesterük, aki kimegy a helyszínre — próbáltam összeszedni magam.

Ő hivatali figyelmességgel meghallgatott, a világoskék szemének üres-

sége sem meglepetésről, sem csodálkozásról, sem haragról nem árulkodott, de a részvét nyomait is hiába kerestem volna benne.

— Ez a mester egyedül van, sok a dolga, most is terepen jár, legjobb lesz, ha elviszi Ürögre. Beteszi a kocsiba, nincs az olyan messze, egykettőre ott van vele.

Úgy mondta ezt, a legtermészetesebb hangon, mint az egyedüli lehetőségét. A hanghordozásával érezte velem, hogy hiábavaló lenne minden más próbálkozás.

Álltam az íróasztala előtt, ő egyre többször nézett a számláira, néha föl is emelte a fölsőt, s belenézett az alatta lévőbe, látnom kellett, hogy nincs több keresnivalóm, mehetek, rakhatom a traktort a kocsiba, vihetem Ürögre, s még örülhetek, ha a mester elfogadja és megjavítja, drága egy játék a traktor, komolyabban kell venni, nem lehet így nekiesni, s aztán ami lesz, most már látom, hogy mi lesz; álltam csak, tudomásul kellett vennem, hogy tehetetlen vagyok, teljesen kiszolgáltatva az íróasztal másik felén ülő tisztviselőnek, amit mond, el kell fogadnom, hiába tiltakoznék ellene kézzel-lábbal, nem tudok megszólalni, érzem, hogy minden szavam falra hányt borsó lenne. Közben bejön egy középkorú, kalapos parasztember, kezében számlák, traktort vásárol, az ezzel járó ügyeket intézi, a világoskék szemű Jelic elveszi tőle a papírokat, maga elé teszi, olvassa, dűnnyögve ellenőrzi a tételeket, aztán váratlanul gyorsan fölemeli tekintetét, kérdőn néz a parasztemberre:

— Ej, ej, Mišo, és lesz-e napraforgó?

— Hát nemigen.

— Nem ugye?

— Nem tudom, hogyan lesz majd olaj.

— Olaj, nagyon izgat engem az olaj, a galambjaimnak kellene egy-két zsákkal! — emeli föl a hangját.

A parasztember mintha nem értette volna a célzást.

Kisomfordálok a folyosóra, de sehogy sem akarózik elmenni, nézem az órámat, nem sok időm maradt, egy anyagot még át kellene nézmem a tanácsülésig.

A folyosó sarkában egy kiszereelt traktormotor, előtte két idősebb parasztember beszélget. Az egyik panaszkodik: — Tizedszer jövő már, és még mindig semmi. Új traktor, érted, az akkumulátorral van valami, s nem képesek kicserélni. Már mióta nem használhatom, közben éppen itt vannak a nagy munkák.

Hallgatom, s elgondolkodok: énrám is ez a sors vár? Sokat ér a garancia, ha az embernek nincs ismeretsége, összeköttetése, akkor ugyan nem boldogul. Jó lesz nekem is ez után nézni, különben senki a kis-ujját meg nem mozdítja az érdekemben. Meditálok magamban, aztán — pedig milyen türelmetlenül vártam ezt a hétfő reggelt! — sokkal reménytelenebbül, mint idejövet, indulok, hogy visszaülök a kocsiba, sietek

a vállalatba. Az ajtóból szólít vissza a fekete hajú, férfias tekintetű tisztviselő:

— Megjött a mester, beszéljen vele.

Váratlanul ér, kellemesen meglep ez a, nyilván egy kilátástalan helyzetbe jutott ember iránti részvétből fakadó, utánam küldött jó tanács.

— Tessék, kérem, miért keresett? — áll eléem egy magas szőke fiatalember.

Végre, itt az alkalom, hozzáfoghatok, hogy átgondoltan elmondjam neki, a legmegbízhatóbbnak, milyen ügyben keresem, mennyire szükségem van a segítségére. Minden szót mérlegelnem kell, semmit sem szabad elhamarkodnom, most csak rajtam múlik, sikerül-e meggyőzőnöm a mestert, hajlandó lesz-e utána kiszállni velem a helyszínre.

A magas szőke fiatalember nyugtalanul pillantott hol jobbra, hol balra, aztán mielőtt befejezhettem volna, türelmetlenül félbeszakított:

— Ne haragudjon, nagyon sietek, rengeteg a munkám, hogy kiszálljak most, szó sem lehet róla.

Befejezettek tekintette a dolgot, az irodából a telefonhoz szólították, otthagytam, én a folyosón maradtam, gondoltam, megvárom, amíg befejezi a telefonálást. Egy helyben állva néztem be az iroda nyitott ajtaján, láttam, letette már a kagylót, de nem jött vissza hozzám, befejezettek tekintette a beszélgetésünket, a tisztviselőkkel beszélgetett, talán ezzel is érzékelteni akarta, hogy számomra nincs több mondanivalója.

Én azonban, ha türelmetlen toporgással is, de kitartóan vártam, s amikor megfordult — nyilván ellenőrizni akarta, hogy elmentem-e már —, közelebb léptem.

— Ez itt van közel... — kértem, könyörögtem, de ő éppen olyan határozottan utasított vissza, mint az előbb:

— Dehogy! Itt a répaszedés, rengeteg baj van a gépekkel, már várnak, kinn kellene lennem régen, csak az anyámat vittem el az orvoshoz...

Gyorsan beszélt, mintha előre fejből megtanulta volna a szöveget, mondta, gondolkodás nélkül.

— Akkor a jövő héten? — próbálkoztam félénken.

Az történt, amitől féltem is.

— Szó sem lehet róla! Az idén még évi szabadságon se voltam! — vágott közbe megint, olyan hangon, mintha engem okolna ezért is. Csak egyféle következtetést vonhattam le: arcátlanság lenne részemről, ha ezek után még valamit kérni merészelnék tőle. A feleségemnek mégis igaza lett volna, mikor Milannál valamilyen ismeretség, összeköttetés iránt érdeklődött? Anélkül nem megy, anélkül lehet százféle garanciám, az égvilágon semmire sem megyek vele? Elvonult a zápor, de az aszfalton még állt a víz, a tócsákat kerülgetve szédelegtem vissza a kocsihoz. Beültem a kormány mögé, a kulcsot alig tudtam a zárba dugni, reszketett a kezem, remegett a gyomrom, a kiszolgáltatót, a tehetetlen

ember elkeseredettsége; rohadt egy élet, reménytelenebb a helyzetem, mint reggel volt, most nyugodjak bele?, nagy szarban vagyok, s tudomásul kellennem, hogy semmit sem tehetek ellene, az órára pillantottam, rengeteg időt elvesztettem, és teljesen hiába, az égvilágon semmit sem értem el. Kivettem a zsebemből a garancialapot, mögém dobtam, a hátsó ülésre, utánafordultam, soha erre szükségem nem lesz, szart se ér, akár ki is vághatom az ablakon, és most menjek vissza az üzembe, üljek be a munkástanács ülésére, s magyarázzam a tagoknak az integráció előnyeit, legyek meggyőző, hiteles szavakkal adjam elő azt, amiben magam sem hiszek . . .

Megfordítottam a kulcsot, a motor egyből gyújtott, még szerencse, hogy a kocsí rendben van, Milan végzi a karbantartást már évek óta, lelkiismeretesen. El kell mennem hozzá, hátha van valóban valaki ismerőse, ha már anélkül nem megy, akkor nézzük, utóvégre, itt most nincs mese, mindent meg kell próbálnom, de most sietnem kell, majd délután felhívom. Idejében megérkeztem az ülésre, igaz, annyi időm már nem maradt, hogy még egyszer elolvassam az integrációhoz készített legújabb megindoklást, de ez most nem izgatott különösebben.

Ha hétfőn kora reggel ilyen megaláztatásban van része az embernek, mit reméljen akkor attól a héttől? Egyre a kirendeltségben elszenvedett kudarc képei jártak az emlékezetemben, nem tudtam odafigyelni a vitára. Az ürögi szerviz, most szétszerelni a kultivatort, a nehéz traktort fel a kocsiba, hátra a csomagtartóba, aztán irány a szerviz, Dragan mester, őt kell keresnem és kérdés, hogy ott találok-e, ha ott lesz, akkor is kérdés, mikor csinálja meg, ha biztos lehetnék benne, hogy fogadnak és mindjárt meg is javítják!, ha megvárhatnám! De ha nagy nehezen valakivel berakjuk a kocsiba a traktort, elviszem, azon a vacak emelkedőn felkapaszkodni a hegyre, aztán leereszkedni a kanyarokban, s akkor ott még elkezdenek cseszegetni, mert megtehetik, ha ott állok a csomagtartóban a traktossal, akkor ki vagyok szolgáltatva nekik, nem javíthatom meg magam, azt kell tennem, amit mondanak, amolyan feltétel nélküli megadás ez, totális vereség; nem lehet így hülyéskedni a traktossal, meg kell ismernem minden csínját-bínját, csak már egyszer megjavítsák! De most nem mehetek ki csak úgy vaktában, hiába mondta az agronómus barátom, hogy igazán megbízható ez a zágrábi cég, nem tudok éppen fenntartás nélkül mindent elhinni a világoskék szemű referensnek. A telefon, az lesz legjobb, mindenekelőtt felhívom a szervizt, beszéllek a mesterrel. Megmondja, mikor menjek, mikor tudja sorra venni, s akkor talán meg is várhatom, amíg megjavítja. Az ülés után kikeresem a telefonkönyvben a számukat, s ha érkezek, még ma felhívom. Ez az, nagy ötlet, örülök neki, odavagyok vele, már-már csodálkozok, hogy eszembe jutott, annyira el voltam veszve, ez most magamhoz térít, alig várom az ülés végét, kikeresem a számot, hívom az ürögi szervizt, szerencsém van, tizenkettő és egy óra körül nagyon foglaltak a vonalak, mégis az első

kísérletre megkapom, a Dragan mestert?, igen, itt van, mindjárt hívjuk, tessék csak várni, azonnal jönni fog, lám még ott is van, ez most olyan hullámhegy, az előbb még azt hittem, mindennek vége, összecaptak fölöttem a hullámok, s íme, milyen kevés kellett, hogy feldobjanak! Igaz, elég sokat kellett várnom, mire a mester megérkezett a telefonhoz, de egyszer csak hallom a hangját.

— Dragan mester?

— Igen, én vagyok.

Jobban megörültem, mintha a radiátort hozták volna, még tavaly télen kilyukadt, leszerelték és semmi . . .

— Hát kérem, van nekem egy Goldoni kultivátorom, tudja, az a hat lóerős — kezdtem nagy lelkesedéssel, s aztán igyekeztem tömören és pontosan elmondani, mi történt velem s mi a kérésem. A mester nem szakított félbe türelmesen meghallgatott, s ez táplálta a bizalmamat, csak amikor befejeztem, azután szólalt meg:

— Hát igen, csak tudja, én nem tartom már ezt a szervizt, visszaadtam a szerszámokat is. Csodálom, hogy ők még nem tudják . . .

. . . Félő, hogy itt a december, s mi megint radiátor nélkül maradunk.

— Nekem azt mondták, vigyem magához, hogy csak a Dragan mestert keressem — ragaszkodtam volna a kirendeltségben kapott utasításhoz.

— Csodálom, hogy ők nem tudják. Igaz, én nekik nem jelentettem, csak itt, a rumaiaknak szóltam.

— Akkor maga nem foglalkozik ezzel? — kérdeztem újra.

— Nem. Mondom, én visszaadtam.

— Akkor kihez fordulhatok?

— Nem tudom, hát kérdezze ott az üzletben, ahol vette, az ő kötelességük, hogy gondoskodjanak a szervizről.

Nem volt többet mit mondanunk egymásnak.

Letettem, leejtettem a telefonkagylót. Egy ötlet, amihez olyan nagy reményt fűztem, egyszeriben visszahozhatatlanul kútba esett. Kezdhettem volna mindent előlről, ha maradt volna még hozzá erőm. Most még mondja nekem valaki, hogy ez egy szolid cég! Így beugrottam, csak az kellett volna még, hogy ne jusson eszembe a telefon, beállítsak oda a traktorral, s ott tudjam meg, hogy hiába jöttem, fordulhatok vissza.

Hogy ez nem történt meg velem, még örülhettem is neki. Ahogy mondani szokták, összetehetem a kezem, járhattam volna rosszabbul is. Nem kell elkeseredni, minden rosszban van azért valami jó is.

Ültem a székemben, az íróasztalomnál, bambán, tompán, mintha az előbb megállt volna az eszem, s most indulnának csikorogva, lassan a fogaskerekek. Mielőtt teljesen észhez tértem, mindig fejbe kólintott valami. A feleségem, tudtam, ha hazaérek, az lesz az első: intéztél valamit, nem, mondom majd kurtán, rosszkedvűen, s ő kitartóan kérdez

tovább, minden részletről aprólékosan be kell számolnom, még jó, hogy nem vette észre, én meg nem mondtam meg neki, hogy jártam a dűznivel, úgy gondolja, hogy csak a gyújtással van a baj, meg hogy időnként kialszik a motor. Jóisten, ha megtudná az igazságot, egyből lenyelne. Forró egy nap, szorít a nyakkendőm, hogy meg nem üti a guta ilyenkor az embert! Még egy órám van a hazaindulásig, legjobb lesz, ha fölhívom Milant, ő talán tud valamit, valami jó összeköttetést, utá-lom az ilyesmit, ez az, amit az ételelveimmel a legnehezebben tudok összeegyeztetni, de ami nélkül most, úgy látszik, nem tudok kimászni a csávából. A noteszemben keresem Milan számát, amikor csöng a telefon. Főlemelem a kagylót, a feleségem hangját hallom.

— Hol vagy, már harmadszor kereslek — mondja izgatottan.

— Tudod, hogy ülésem volt, mondtam reggel.

— Intéztél valamit?

— Még nem.

— Semmit?

— Semmit.

Kurta válaszaimból kitalálhatta, hogy rosszkedvű vagyok, nem örülök a kérdezősködésének. Egy pillanatra elakadt, tétovázott.

— Otthon majd elmondom — akartam megnyugtadni, a sóhajából sejtettem, elégedetlen, amiért így fejezzük be a beszélgetést. De most nem akartam kitérni a részletekre, olyan hangulatban voltam, hogy elkerülhetetlenül veszekedés lett volna a vége.

Hacsak tehettem, ezt mindig igyekeztem elkerülni, most igazán semmi szükségem nem volt rá.

Néha azonban nem sikerült fegyelmeznem magam. Ha tudtam, ha tudhattam volna is, hogy örütséget csinálok, néha csak nem tudtam elejét venni a bajnak. A legjobban fájt, ha — aki pedig ebben az ügyben igazán ártatlan volt — a fiam itta meg a mások felelőtlensége által kiváltott, fékevesztett dühömmek a levét.

Munka után, amikor hazaértem, fiam már szobájában lemezezett, már a lépcsőházban hallottam a bömbölő sztereó hangszórókat. Idegesített ez, hajszálon múltott, hogy nem ordítottam le.

— Halkítsd le — mondtam visszafojtva felháborodásomat.

— Így jó? — kérdezte a gramofon mellől.

— Jó — nyögtem kurtán, kedvetlenül.

Lerúgtam a cipőm, szobámban letettem a táskám, kabátom, visszafordulva láttam, hogy az ajtóból kémleli a hangulatomat, majd nyomban meg is szólalt:

— Apu, nézz ide — mutatja a bűvös kockát —, rájöttem egy új megoldásra.

— Hagyd a búsba — emeltem föl a hangom, majd elfordulva: — nagyon érdekel.

Szó nélkül visszalépett, kisomfordált a szobámból. Mindjárt tudtam,

hogy hibát követtem el, megsértettem, mások megbántottak, s én rajta töltöttem ki a bosszúmat. Mérgesen ledobtam a nyakkendőm.

Az asztalfiókomban mindig tartottam aszpirint, kivettem egyet, átmentem a konyhába, mintha összeszorult volna a torkom, vízzel is alig tudtam leerőltetni.

A fürdőszobában a kád fölé hajoltam, hogy hideg vízzel lemosakodjak, megeresztettem a csapot, a zuhanyozó rózsájából nagy erővel kinyomuló vízszugár ingem, nadrágom levizezte.

— Az isten verje meg — ordítottam. — Már megint így hagytátok a tust! Ezt biztosan te... — elhallgattam, csak álltam tehetetlenül leeresztett kézzel, ingestül, nadrágostul megfűrösztve.

Végző soron az ember talán mégis mindig megérzi, akármilyen elvesztett, kilátástalan helyzetbe keveredett is, ösztönösen csak megérzi, ha esetleg nincs is tudatában ennek, ha olyan gyöngé is az a megérzés, hogy nem juthat el a tudatáig, hogy előbb-utóbb, akármilyen süllyed szakad is rá az ég, előbb-utóbb úgyszólván sikerül majd kimászni a feneketlen mélységűnek tűnő szakadékból.

Végző elkeseredésünkben, amikor már nem marad más, akkor is mondhatjuk, hogy úgy még sosem volt, hogy ne lett volna valahogy, s lám, akármennyire megszenvedtem is, akármilyen kilátástalannak látszott is a helyzetem, most itt állok megint a szőlősorok végében, mindjárt indítom a motort, szétszórtam a műtrágyát, szépen süt a nap, gyönyörű szombat délelőtt, szerencsém van, délutánra már szeles, esős időt jósolt a meteorológus, ki tudja, az idén talán már nem is lesz több alkalom a frézerezésre. Ha megázik, sáros, ragadós ez a föld, nem lehet rámenni, ha meg betörnek ide a szurdokba az őszi szelek, hát a kossavától akkor nem lehet megállni, még hogy a műtrágyát elhordja, de az ember sem tud megállni a rohamai előtt.

Most szépen, arányosan elszórtam, leforgatom, aztán megtisztogatom a kultivátort s elteszem, tavaszig nyugodt vagyok, elő se kell vennem. Sokat küszködtem vele, lehet, hogy a saját tudatlanságomnak fizettem meg az árát, de meg kell hagyni, ha rendben van, kifogástalanul működik, keveri, porhanyósítja a talajt, elgereblyéztet, vetésre kész ágyásokat hagy maga után. Az ember csak áll, nézi és gyönyörködik benne, az, hogy előbb mennyit szenvedett ezért, ilyenkor eszébe nem jutna.

Persze, mire idáig eljutottam vele... Mindenekelőtt az eltört dűzni helyett kellett másikat vennem, az újvidéki üzletben nem kaptam, a rumaiban már igen, itt elmagyarázták azt is, hogyan lehet a beletört darabot kiszedni a karburátorból, egyszerű: a menetvágóval kell ellenkező irányban belefújni. Beszédés, közvetlen ember volt a kereskedő, elmondtam neki, milyen bajom van a gyújtással, a motorral, erre is volt tanácsa, a karburátorban a benzín szintjét kell beállítani, itt lehet a hiba, magyarázta készségesen, mintha látta volna, mintha lerítt volna rólam, mennyire kikészültem. Van abban egy olyan úszó, tudja, hogy milyen

magasan álljon, azt kell pontosan eltalálni. Semmi az egész, ezt ott Újvidéken is megcsinálhatják, csodálja, hogy nem mondták.

Én már nem csodálkoztam, a szokásos keserűséggel vettem tudomásul, hogy egyik-másik szervizben csak kinevetnek, mikor a garanciából származó jogaimra próbálok hivatkozni, inkább félnék, mint erőszakos, arrogáns a fellépésem, vigyázok, nehogy megsértsem valamelyik főnököt, s ezzel eleve kihívjam a haragját ellenem, lehet, hogy ez is a baj, a félnékségből talán kiérzik, hogy engem könnyű elutasítani, ha nem teljesítik is a jogos kérésem, attól még nem lesz semmilyen kellemetlenségük.

A temerini szervizben gondoltam erre. Addigra már kivettem a beletört dűznit, az autószerelő barátom elvezetett egy kisipari műhelybe, ahol a barátja a főnök, talán tizenöten dolgoznak itt, kovácsok, lakatosok, főleg vasrámákat, polcokat, kapukereteket készítenek, rengeteg a dolguk, jól keresnek, mint egy nagy család, úgy élnek, időként az udvaron megfőznek egy nagy bogrács halászlét, esznek-iszznak, a számlák, iratok helyett most is egy literes üveg pálinka volt az asztalon, régen látták az autószerelő barátomat, megörültek neki, öt perc sem kellett, már kész is volt a munka, csavarhattam be a karburátorba az új dűznit. A legjobban attól félttem, hogy az egész üveg pálinkát meg kell innunk. De megúsztuk ezt is. Garancia nélkül, a répaszedő gépekkel elfoglalt mester zavarása nélkül.

Hogy a karburátor rendbe jött, hát ennek örülnöm kellett volna, más talán leissza magát örömeiben, egy már-már lehetetlennek tűnő problémát sikerült megoldani, s talán természetes, hogy minél nagyobb bajból sikerül szerencsésen kikecmeregnie az embernek, hát az öröme is annál nagyobb. Így kellene hogy legyen, még ha nem az ő erőfeszítésének, ügyességének köszönhető is, ha pusztán a szerencsén vagy a barátja jóindulatán múltott is, hogy egyszer csak megvalósult az, aminek az elérésén sokáig hiába fáradozott, aminek az érdekében mindent megmozgatott.

Így jártam én a dűznil, nem volt könnyű, mintha az ég szakadt volna rám ott a hegyoldalban, amikor beletört a karburátorba, de aztán mikor kivették, hát akkor is szégyenkezniem kellett. Ha tetszett, ha nem, be kellett látnom, hogy a feleségemnek igaza volt, amikor Milannál az összeköttetés iránt érdeklődött, noha én akkor nagyon haragudtam rá emiatt. Be kellett látnom, örök időkre a fejembe vésnem, hogy van valami, ami mindenféle hivatalos garanciánál többet ér. Ez a barátság. Nincs az a kilátástalan helyzet, amiből ez ki nem segítene.

Ezt kell szem előtt tartani mindig, minden elhatározás alkalmával. Igazság, amit olyan egyértelműen világított meg ez az eset, hogy sosem szabadna szem elől téveszteni.

A temerini szervizben aztán már próbáltam is ehhez tartani magam. Előbb ugyan telefonáltam, s azt mondta az egyik mester, hozzam csak

a kistraktort, ha nincs nagyobb baja, megjavítják mindjárt, s vihetem is haza. Megbeszéltük, hogy reggel hat után már ott leszek. Előtte való délután kimentünk, beemeltük a csomagartóba, hogy másnap kora reggel indulhassak.

Megérkezek, megállok a bejáratnál, kérdezem ott a munkásokat, ki itt a főnök, rámutatnak egy magas, barna, középkorú emberre. Kedvetlen, morcos tekintete elbátortalanít, de hivatkozhatok az előző napi beszélgetésre, hát megszólítom, s elmondom, mi járatban vagyok.

Erre még rosszabb kedvű lett. Ki mondta nekem, hogy csak hozzam, majd mindjárt megjavítják, erről szó sem lehet, már ki van osztva a munka, mindenki végzi a dolgát, ez volna a legnagyobb idővesztéség, ha rángatná őket ide-oda, különben sem szívesen vállalja ezt a kistraktor-szervizt, rengeteg baj van velük, alkatrészt meg nem kapnak hozzájuk, itt áll most is már tíz darab hónapok óta. Álltunk kinn a munkacsarnok előtt, ő meg csak mondta, mondta, mintha kapóra jöttem volna neki, hogy megleckéztessen, hol szerbül beszélt, hol magyarra fordította, magam sem tudtam, melyik nyelven szóljak hozzá, melyik lenne inkább a kedvére való. Ha előző nap, a telefonbeszélgetés után még úgy éreztem, hogy lám, vannak még rendes szervizek és mesterek, ahol boldogulhat az ember összeköttetés és protekció nélkül is, most egyszerre újból be kellett látnom, milyen gyógyíthatatlanul naiv és hiszékeny vagyok, pedig emiatt már számtalan keserű kiábrándulás ért. De ez a rádöbbenés most nem tört meg, álltam kitartóan a műhely előtt, a munkavezetőt közben el-elszólították, hol visszajött, hol én mentem utána, keményen eltökéltem, hogy én pedig nem tágitok innen, amíg a céloom el nem érem.

Egy órája beszélgettünk, elmondta már, hogyan került ide, hol dolgozott előbb, mért hagyta ott azt a céget, hogy megy itt a munka, de ha rátértem a kistraktorra, hogy most mindjárt megnézzék, megjavítsák, arról nem volt hajlandó tárgyalni, egyórányi alkudozás után is úgy látszott, reménytelen minden további próbálkozásom, nem marad más, mint hogy vagy visszaviszem, vagy itthagynom és majd érdeklődöm a jövő héten, csináltak-e már vele valamit, de egyre a Milan barátom figyelmeztetése járt az eszemben, hogy várjam meg, amíg megjavítják, a viláért ott ne hagyjam nekik. Úgy mondta, úgy a lelkemre kötötte ezt, hogy szinte rázott a hideg a gondolatra, hogy mégis, minden józan érv ellenére is kénytelen leszek beleegyezni, hogy a felügyeletem nélkül azt csináljanak a kultivátorommal, amit éppen akarnak.

Két lehetőség közül a harmadikat választottam. Bementem az igazgatóhoz. Láttam, régi ismerősöm. Egy óra múlva vittem haza a megjavított motoros kultivátort, megnyugtattak, hogy ezután nem lesz vele semmi bajom, ha mégis valami adódna, csak jelentsem. Meg sem vártam, amíg kitöltik a letépett garancialapot, aláírtam úgy, mondtam, írjanak bele, amit akarnak, akár az elvégzett munka tízszeres értékét is,

mintha most nyílt volna alkalom a zágrábi kirendeltséggel szembeni bosszúvágyam kielégítésére. Szükségem volt erre, így lett teljesebb a kistraktor megjavítása fölötti örömöm. Előbb tehetetlenül, kiszolgáltatva álltam velük szemben, most ők nem tehettek semmit, nem akadályozhatták meg a bosszúmat.

Madarat lehetett volna fogatni velem, nem bírtam magammal, teljes gázzal száguldottam kinn az országúton, boldog voltam, hogy ezen a nyavalygáson végre túl vagyok, hiába, nem lehet így, ennyit kiharadozni a munkáról, nem vonnak felelősségre, nem nyomoznak utánam, mondhatnám éppen, hogy a bankban voltam vagy a kamarában, ha netán valaki megkérdezné; fontos, hogy elvégzem a kötelességem, nyugtatgatnám magam, ha időnként háborog a lelkiismeretem.

— És most megcsinálták rendesen?— kérdezte többször is a feleségem, mikor délután kimentünk és kiemeltük a csomagtartóból.

— Azt mondták, nem lehet semmi baja.

— Ott kipróbálták? Te is?

— Ki, persze.

— S ott nem aludt ki?

— Á, meg se lehetett állítani.

Visszaszereltem a traktorra a kultivátort, megszorítottam a csavarokat, aztán ahogy a mestertől láttam, sorra tapogattam, igazgattam a rugókat, karokat, huzalokat, végül fölsavartam a zsinórt, a végét a jobb kezembe fogtam, mielőtt megrántottam volna, szorosabbra húztam, s mintha nagy mutatványra készülék, jelentőségteljesen néztem föl.

Körülröttem a szeptemberi lombok sárguló kíváncsisága.

Csőnd borult a szőlőhegyre, tisztán hallatszott a darazsak fürge, szakadatlan percegése a nádtetőben.

Ami azelőtt talán sosem fordult elő, első próbálkozásra sikerült a gyújtás, robbanva zúgott fel az erős motor, a gyújtásról átállítottam munkára, gázt adtam, bedobtam első sebességbe, s mintegy diadalmenetben indultam vele a fasorok közé. Úgy látszik, igaza lesz a temerini mesternek, gondoltam a kultivátor után lépkedve, nem hazudott, mikor azt mondta, több bajom nem lesz vele; szépen dolgozott akkor délután, egyszer sem dőglött be, mégis jól vásároltam, ez hiányzott csak, hogy jól beállítsa valaki, most már megleszek vele, használhatom majd, ki tudja, hány évig, vigyázni fogok rá, óvatosan kezelem, gondoskodok a karbantartásáról, munka után mindig megtisztogatom. Azóta sem volt vele bajom.

Most még leforgatom a műtrágyát, aztán megnézem az utasítást, téli-re hogy kell konzerválni, mit kell csinálni a gyertyával, mit az olajjal a váltóban, a motorban. Szép, őszi napsütés, csak délnyugatról nyomulnak, tornyosulnak már a felhők.

— Siess, mert mindjárt megázol — szól a feleségem a kerítés mellől, a szomszédasszonnyal beszélget. Kezében palánta.

— Addigra, mire ideér, éppen megleszek.

— Itt lesz ez gyorsan, látszik, hogy széllal jön.

Az öreg szomszéd is közelebb csoszog, kíváncsi:

— Délutánra mondta a rádió, de úgy látszik, előbb ideér.

Ha már biztatnak is, nincs mit várnom, megrántom a zsinórt, pöfög egyet-kettőt a motor, de nem gyújt, felcsavarom újra a zsinórt, az öreg szomszéd sasszemével figyel a kerítés túlsó oldaláról, hogy jól csinálom-e. Megint megrántom a zsinórt, újra csak eredménytelenül.

Melegem van, kigombolom, aztán levetem a pulóverem. Megizzadt a hátam, rátapad az ingem, a nap felé fordítom.

Lehajlok, közelebről nézem a karburátort, visszahúzó, aztán megint gyújtásra állítom. Fölcsavarom a zsinórt, bal lábammal a traktor első részének aljára erősített vastámasztékra lépek; kopott, régi, fekete félcipőt húztam föl, éppen a ballábasnak kidőlt a belső oldala, a jobb-lábasnak még semmi baja, ha kitisztítanám, akár színházba is elmehetnék benne; hiába, most is meg aztán még vagy ötször eredménytelen marad a begyújtási kísérletem, pihennem kell, fölegyenesedek, szemügyre veszem a motort, a dűzínél megint csöpög a benzin, lehajlok, mutatóujjammal odanyúlva is meg akarok győződni róla.

— Benzin? — érdeklődik az öreg a kerítésre támaszkodva. Ajkai között félig égett cigaretta.

— Az, benzin — nézek a melléte ülő Diana okos szemébe.

— Folyik a benzin? — kérdi a feleségem, kíváncsi, én inkább kérdőrevonónak találok a hangját.

— Hm, túlszívta magát. — Aztán int a feleségének: — Menj már, nézd meg.

A ház előtt állította föl a kazánt, főzi a pálinkát.

— Túlszívta? — nézek rá, emlékszem, az autóval néha előfordul ilyesmi.

— Próbálja meg most gázzal. Adjon neki teljes gázt, úgy húzza meg, erősen, hogy kifújja ezt...

Pontosan az öreg utasítása szerint járok el. Hiába. Ez már idegesít, rosszallón csóválom a fejem.

— Próbálja csak még egyszer.

Türelmetlenül toporog a kerítés másik oldalán, nagyon akarna segíteni, nehezére esik nézni a kínlódásom.

És most végre sikerül. Nagy robbanással, robajjal indít a motor, leveszem, csökkentem a gázt, sima, egyenletes zúgás áramlik széjjel az őszibarackfák, az alma, a körte sárga-piros lombozata között. Kicsit hagyom, üres járat.

— Megy ez, látja — hallom a motorzúgáson át az öreg szavait.

Int, hogy menjek közelebb, akar mondani valamit.

— Látja ott lent azt a darabot? Egy gaz az egész, nincs se út, semmi. Látja, ott az erdő mellett? — mutat a szurdok irányába.

— Igen, ott a szakadékon túl.
 — Na hát azt most adták el, mit gondol, mennyiért?
 — Nem tudom, az ott nem valami főnyeremény.
 — Magának ingyen se kellene, ugye?
 — Én oda ugyan nem mászkálnék le — válaszol helyettem a feleségem.

— Huszonötmilliót adott érte egy belgrádi mérnök.
 — Huszonötmilliót?

Az öreg csak bólogat ajkai között a cigarettával.

Mosolyog hozzá a bajusza alatt, mennyit érhet akkor az ő másfél holdja!

— Akkor mi mennyit kapnánk most ezért? — kérdi a feleségem.

— El akarják adni?

— Nem. Dehogy!

— Jól jártak maguk ezzel tavaly.

— Hát jól. Az idén már bajosan bírnánk megvenni.

— Biztos, hogy a dupláját fizetnék érte.

— Mekkora az ott? — térek vissza a huszonötmillióra.

— Olyan három kvadrát.

— Akkor csakugyan, mi nem is tudjuk, mekkora szerencsénk volt, mikor tavaly ezt megvettük.

Örömteli, elégedett tekintettel nézünk végig a gyümölcsöskertünk te-
 rebélyesedő fasorain.

Az almafaágról leesett a pulóverem, lehajolok érte, visszateszem, meg-
 igazítom, nehogy letörjem a sárgás-piros levelek között már szépen lát-
 ható termőrügyeket.

Visszalépek a kultivátorhoz, hibátlanul dolgozik a motor, ennek most
 végtelenül tudok örülni, egy évvel ezelőtt még el sem hittem volna, hogy
 ilyesmi lehetséges, most meg!, talán természetes is ez, mikor elmúlik
 negyven-negyvenöt, aztán már ezek a legboldogabb pillanatai az em-
 bernek. Bántott, mikor hét-nyolc próbálkozásra sem sikerült begyúj-
 tanom, már arra kellett gondolnom, hogy én vagyok az ügyetlen, a
 szervizben megjavították, magam is láttam, élvezet volt nézni, milyen
 szépen dolgozott, s ahogy én kézbe vettem, hát eddig tartott, a kapa-
 való nekem, nem a traktor?, ha nem megy, nem szabad erőltetnem, tu-
 domásul kell ezt vennem, még mielőtt nagyobb baj nem lesz; elmerül-
 tem, majdhogya bele nem veszttem a gondokba, mintha ez nem is csak
 egy hétfégi multság lenne, hanem éppen a főfoglalkozásom, a leg-
 fontosabb tennivalóm; már-már hajlamos voltam arra, hogy a kötöz-
 ködő traktor alapján megfellebbezhetetlen következtetéseket vonjak le
 a világ vagy legalább a mesterek romlottságáról.

Időről időre úgy kellett észhez térítenem magam, hogy ez mégiscsak
 egy hobbi, hétfégi időtöltés, amibe a munkámban ért keserű kiábrándu-
 lásokból próbáltam menekülni; nem lehet, nem engedhetem meg, hogy

végül annyi bajom legyen, hogy annyit szenvedjek itt, vagy még többet, mint a vállalatban, s végül éppen abba pusztuljak bele, amitől a menekülést reméltem.

Mégis a munka az első, igaz, ahogy a dűzni beletört, azóta nem maradoztam ki, vigyázok, ez itt ne menjen a munkám rovására, noha tény, hogy sok gonddal jár, leköti a figyelmem, meg azt sem tagadhatom, hogy amit a vállalatnál dolgozok, abból élek, de az igazi, a jól elvégzett munka utáni elégedettséget, boldogságot inkább érzem itt, s nem a munkahelyemen. Ez a nehezen, de mégiscsak sikerült gyújtás, mennyire jólesik ez, az önbizalom elvesztése után mennyire feldob, megnyugtat! Megy a traktor, én gyújtottam be, egyedül, segítség nélkül. Kötözködött, kötözködött, de nem hagytam, hogy kifogjon rajtam. S még jobb, hogy erre ő jut az eszembe, negyvenéves elmúltam, mikor megtanított rá, az életem legnagyobb tanulsága ez, hogy ha egy célt magam elé tűzök, akkor az első, a tizedik kudarc után sem szabad föladnom a küzdelmet, biztos lehetek benne, mindenemet föltehetem rá, hogy ha kitartok, sikerülni fog. Talán életem egyetlen tanulsága — miért jött olyan későn? —, ami tudatosodott bennem, s amihez, hacsak lehet, tartom is magam.

Nem tesz jót a motornak a sok üresjárat, meghúzom a tengelykapcsolót, bedobom az első sebességbe, nagyobb gázt adok, lenyomom, a kések mélyebben hatoljanak a talajba.

— Megy ez — mondja elismeréssel az öreg.

— Megy, csak ez a gyújtás — hallom, a hátam mögött elégedetlenkedik a feleségem. — Meg kellene hogy nézze egy jó mester. Nem tud valakit?

Lépkedek a kultivátor után a mezsgyén, az első szőlősor külső oldalán. Még mindig fülemben a feleségem méltatlankodása, neki ez a mester nem jó, mert én találtam, másikat akar, akit valaki más ajánl neki, az lesz majd a jobb. Dühöngök magamban. Mire a sor végére érek, felbő takarja el a napot, egyszerre érezhetően hűvösebb lesz, fázik a hátam, de a pulóverem a szőlő felső végében maradt.

A fordulónál a kultivátort megemelem, megdobom a traktor is megfordul, bekanyarodik a sor belső oldalába. A tyúkhúr nagyon megnőtt, világoszöld szőnyeg a tőkék között, rajta a lehullott pirosas, rozsdás szőlőlevelek s a műtrágya szürkésfehér szemcséi.

Hideg szél söpör végig a hegyoldalon. Átfut csak a csörgő avaron. Mintegy figyelmeztető előhírnök. Utána megint sötétkék szélcsend.

Fölnézek, a szőlő felső végénél feleségem, kezében a salátapalántával, még mindig a szomszédokkal beszélget. Nem tudnák-e, cementet hol lehetne szerezni, hallom, hogy kérdezi, s ez eszembe juttatja a betonozást. Dühömben erősebben nyomom a talajba a kultivátor késeit, az emelkedőn lassabban kapaszkodunk fölfelé, két-három méter után elköhogi magát, megrázkódik, mintha kifulladna, megáll.

Elengedem az irányítókart, hátranézek, nem sokat csináltam meg, de kár!, szépen lefordítja a műtrágyát, szétveri a rögöket, porhanyósítja a földet, csak ne kötözködjön így! Visszafordulok, kiviszem a sebességből, a kultivatort is lekapcsolom a munkáról, aztán előre megyek a motorhoz, megpróbálom újra begyújtani, most már fölöttem tornyosulnak, fenyegetően feketék a felhők, nemsokára esik, lóg a lába, sietnem kell, csavarom, csavarom a zsinórt, aztán rángatom, magam sem tudom már hanyadszor, de hiába, a szele már itt van, viszi az avart, vele a műtrágyát is, nem megy, akárhogy erőltetem, mit sem ér, folyik rólam a verejték, csak az kell még nekem, izzadtan, kimelegedve állok a hideg szélben, megfájdul a fejem, reszket a lábam, szemel is már az eső, a felső szomszédban, a bunkerszerű ház teraszán maximális erőre állítva bömböl a rádió, kosovói népdalok, fölnézek az égre, reménytelen a helyzetem, az eső egyre inkább belefog, ha nem iparkodok ki innen, nemsokára olyan sáros, ragadós lesz a föld, hogy nem én, de hat ló ki nem húzza az útra a bedöglött traktort; így is éppen elég lesz a lejtő aljáról felfelé tolni, bosszantó, hogy mindig itt, lenn döglök be.

— Mi van, nem megy? — hallom a feleségem kérdését, s nem mondja, de hozzáérzem, mit gondolhat: mondtam én, hogy meg kell mutatni valami jó mesternek.

Válasz nélkül hagyom, mint ketrecben, állok a magas szőlősorok között, a lekopaszodott vesszők rácsán át vetek egy szomorú pillantást a présház felé, ide kell feltolnom a kultivatort, s aztán a kocsival is mielőbb föl az aszfaltra, nehogy nagyon csúszós legyen, majd indulás haza, el innen, minél messzebbre; úristen, pedig hogy örültem, majdnem főnyereménynek tartottam, mikor sikerült megvennem!, olyan valami volt ez, mintha a legjobb barátom találtam volna meg, most... De otthon is... reggel beleejtettem a mosdó lefolyójába a fogkrémes tubus kupakját, meg sem mondtam neki, valahogy ki kellene vennem, mielőtt teljesen eldugul a lefolyó.

Tolom a traktort, rettenetesen nehezemre esik, majd beleszakadok, fölnézek, hogy kifújjam magam, belém szorul a szusz: a fönti ház teraszáról kajánul mosolyog le rám a nyugdíjas katonatiszt, ő az, aki az asztalunkkal szemben, a drótkerítés mellé dobálja a szemetet, evés közben éppen a rothadó gyümölcsre, ételmaradékra, rongyokra esik a tekintetem.

— Mi lett már megint veled? — érünk egyszerre a présházhoz a feleségemmel, mintha alig várta volna az alkalmat, hogy az orrom alá dörgölje, lám, neki volt igaza, nem értenek ehhez az én mestereim.

— Mért nem raktad már el a salátát? — mondom a markában szorongatott salátacsomóra célozva, ezt amolyan visszavágásnak szántam. Lábamnál a körtefák rozsdás, korhadó levele.

— Azt mondtad, majd csinálsz neki helyet a frézerral.

Visszakaptam, s le kellett nyelnem, amit nyilván megérdemeltem, de

amire most éppen semmi szükségem nem volt. Viharos erejű szél tört be a völgybe — naponta figyelmesen hallgatom a meteorológiai jelentéseket —, végigtombol a hegyoldalon, maga előtt görgetve minden elmozdíthatót, a gyümölcsfák nyögve, nyöszörögve földig hajolnak a tomboló elemi erő könyörtelen indulata előtt.

Csak vonszolom a traktort, arra nem is gondolok, nem is sejtem, mennyi bonyodalommal jár majd megint a javítása.

Válaszolni akarok a feleségemnek, de egyszeriben látni se bírom, hirtelen, szögletes mozdulattal hátat fordítok, ilyenkor rettenetesen szenvedek, nem is értem, képtelen vagyok megmagyarázni magamnak, hogyan tudok aztán otthon este olyan vágyakozással hozzábújni, vagy már itt is, hazaindulás előtt, átöltözés közben elég csak, hogy ránézzek tökéletes arányú idomaira, hogy megérintsem a combjának egészségesen kemény meztelenségét, s meredeken csap föl, csillapíthatatlan az indulat.

Most meg a vicsorgó gyűlölettemmel nem tudok mit kezdeni, minden porcikám tiltakozik az ellen, hogy lenyeljem a feleségem szemrehányó szavait, s ahogy válaszra nyílik az ajkam, a fel-felbömbölő szél arcomba vágja a törmeléket, szemem, szám tele, ropog a fogaim között, szájam-ban érzem az ízet az előbb a szőlősorok közé széjjelszórt, a talajba be nem kevert műtrágyának.